

**Protokół dotyczący ładunków wybuchowych stanowiących pozostałości wojny.  
(Protokół V do konwencji CCW z 1980 r.) – 28 Listopad 2003 r.**

**Protokół ws. wybuchowych pozostałości wojennych**

Wysokie Umawiające się Strony,

Widząc poważne problemy humanitarne powodowane przez wybuchowe pozostałości wojenne.

Mając świadomość potrzeby przyjęcia Protokołu ws. pokonfliktowych środków zaradczych podejmowanych w celu zminimalizowania skutków i zagrożeń stwarzanych przez wybuchowe pozostałości wojenne,

Oraz wyrażając wolę zajęcia się kwestią środków zapobiegawczych, rozumianych jako stosowanie na zasadzie dobrowolności najlepszych wzorców postępowania, opisanych w Aneksie Technicznym zwiększających niezawodność amunicji i minimalizujących w ten sposób występowanie wybuchowych pozostałości wojennych,

Uzgodniły, co następuje:

**Artykuł 1**

Postanowienia ogólne i zakres stosowania

1. Zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych oraz mającymi tu zastosowanie normami międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych, Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się przestrzegać postanowień niniejszego Protokołu, zarówno indywidualnie jak i wspólnie we współpracy z innymi Wysokimi Umawiającymi się Stronami, w celu zminimalizowania skutków i zagrożeń stwarzanych przez wybuchowe pozostałości wojenne w sytuacjach pokonfliktowych.

2. Niniejszy Protokół stosuje się do wybuchowych pozostałości wojennych na obszarze lądowym oraz wodach wewnętrznych Wysokich Umawiających się Stron.

3. Niniejszy Protokół stosuje się do sytuacji będących rezultatem konfliktów, określonych w art. 1 par. od 1 do 6 Konwencji\* z poprawkami z dnia 21 grudnia 2001 r.

4. Artykuły 3, 4, 5 i 8 niniejszego Protokołu odnoszą się do wybuchowych pozostałości wojennych innych niż istniejące wybuchowe pozostałości wojenne zdefiniowane w art. 2. par. 5 niniejszego Protokołu.

\* Konwencja o zakazie lub ograniczeniu użycia pewnych broni konwencjonalnych, które mogą być uważane za powodujące nadmiernie cierpienia lub mające niekontrolowane skutki.

**Artykuł 2**

Definicje

Dla celów niniejszego Protokołu:

1. *Amunicja wybuchowa* oznacza amunicję konwencjonalną zawierającą, materiały wybuchowe, z wyjątkiem min. min-pułapek i innych urządzeń zdefiniowanych Protokole II do Konwencji\* poprawionym w dniu 3 maja 1996 r.

2. *Niewybuchy* oznaczają amunicję, która była uzbrojona, wyposażona w zapalniki lub w inny sposób przygotowana do użycia oraz która została użyta w konflikcie zbrojnym - odpalona, zrzucona lub wystrzelona - która powinna eksplodować a nie eksplodowała.

3. *Porzucona amunicja wybuchowa* oznacza amunicję, która nie została użyta podczas konfliktu zbrojnego, a która została pozostawiona bądź porzucona przez strony konfliktu zbrojnego i która jest poza kontrolą strony konfliktu, przez którą została pozostawiona bądź

porzucona. Porzucona amunicja wybuchowa może lub nie być uzbrojona, wyposażona w zapalniki lub w inny sposób przygotowana do użycia.

4. *Wybuchowe pozostałości wojenne* oznaczają niewybuchy lub porzuconą amunicję wybuchową.

5. *Istniejące Wybuchowe Pozostałości wojenne* oznaczają niewybuchy lub porzuconą amunicję wybuchową istniejącą zanim niniejszy Protokół nabrał mocy obowiązującej dla Wysokiej Umawiającej się Strony, na której obszarze się one znajdują.

### **Artykuł 3**

#### **Oczyszczanie (terenu) usuwanie lub niszczenie wybuchowych pozostałości wojennych**

1. Każda Wysoka Umawiająca się Strona i/lub strona konfliktu zbrojnego ponosi odpowiedzialność, w myśl zapisów niniejszego artykułu, za wszystkie wybuchowe pozostałości wojenne występujące na terytorium pozostającym pod jej kontrolą. W przypadkach, kiedy użytkownik amunicji wybuchowej, która stała się wybuchowymi pozostałościami wojennymi nie sprawuje kontroli na terytorium, na którym się one znajdują, udzieli on po zaprzestaniu prowadzeniu działań wojennych, tam gdzie to możliwe, pomocy, między innymi: technicznej, finansowej, rzeczowej lub osobowej, na bazie dwustronnego porozumienia bądź za pośrednictwem strony trzeciej włączając w to Narody Zjednoczone lub inne stosowne organizacje, w celu ułatwienia oznakowania, oczyszczania [terenu], usunięcia lub zniszczenia tych wybuchowych pozostałości wojennych.

2. Po zaprzestaniu prowadzenia działań wojennych, tak szybko jak tylko będzie to wykonanie, każda z Wysokich Umawiających się Stron i/lub strona konfliktu zbrojnego, na terytorium będącym pod jej kontrolą, na którym występują wybuchowe pozostałości wojenne, oznaczy i oczyści [teren], usunie lub zniszczy te pozostałości. Obszarom, na których występujące wybuchowe pozostałości wojenne uznane zostały, zgodnie z par. 3 niniejszego artykułu, za stwarzające poważne zagrożenie humanitarni nadaje się priorytetowy status pod względem oczyszczania [terenu] usunięcia, zniszczenia tych pozostałości.

3. Po zaprzestaniu prowadzenia działań wojennych tak szybko jak tylko będzie możliwe, każda z Wysokich Umawiających się Stron i/lub strona konfliktu zbrojnego, na terytorium będącym pod jej kontrolą, na którym występują wybuchowe pozostałości wojenne, podejmie niżej wymienione działania w celu zredukowania zagrożenia powodowanego przez te pozostałości;

(a) dokona przeglądu i oszacuje zagrożenie powodowane przez wybuchowe pozostałości wojenne;

(b) w zakresie oznakowania i oczyszczenia [terenu] usuwania lub niszczenia ustali potrzeby i możliwości ich realizacji oraz nada im priorytety;

(c) oznaczy i oczyści [teren], usunie lub zniszczy wybuchowe pozostałości wojenne;

(d) podejmie kroki mające na celu pozyskanie środków dla przeprowadzenia ww. działań.

4. W trakcie realizacji powyższych działań Wysokie Umawiające się Strony i/lub strony konfliktu zbrojnego uwzględnią międzynarodowe standardy włączając w to Standardy Międzynarodowej Akcji Minowej.

5. Wysokie Umawiające się Strony będą w stosownych sytuacjach, współpracować ze sobą i z innymi państwami, właściwymi organizacjami regionalnymi i międzynarodowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie udzielania, między innymi pomocy technicznej, finansowej, rzeczowej lub osobowej łącznie z podejmowaniem, w stosownych

okolicznościach wspólnych operacji niezbędnych do wypełnienia postanowień niniejszego Artykułu.

#### **Artykuł 4**

##### Ewidencja, archiwizacja oraz przekazywanie informacji

1. Wysokie Umawiające się Strony i/lub Strony konfliktu zbrojnego w maksymalnym osiągalnym zakresie w stopniu, w jakim będzie to możliwe będą ewidencjonować i archiwizować informacje o użyciu amunicji wybuchowej lub porzuceniu tej amunicji, aby ułatwić szybkie oznaczanie i oczyszczanie [terenu], usuwanie lub niszczenie takich wybuchowych pozostałości wojennych, jak również uświadamiania istniejącego niebezpieczeństwa oraz przekazywania odpowiednich informacji państwu sprawującemu kontrolę nad danym terytorium oraz ludności cywilnej je zamieszkującej.
2. Wysokie Umawiające się Strony i/lub strony konfliktu zbrojnego, które użyły lub porzuciły amunicję wybuchową, która mogła stać się wybuchowymi pozostałościami wojennymi, niezwłocznie po zaprzestaniu prowadzenia działań wojennych, w stopniu, w jakim będzie to wykonalne, o ile nie naruszy to interesów bezpieczeństwa tych stron, będą udostępniać stosowne informacje państwu lub państwom, pod których kontrolą znajdują się obszary, na których znajdują się te wybuchowe pozostałości wojenne, na bazie dwustronnego porozumienia, bądź za pośrednictwem strony trzeciej włączając w to Narody Zjednoczone lub na żądanie, [udostępniać te informacje] innym stosownym organizacjom, spełniającym kryteria strony dostarczającej informacje, które podejmują lub podejmą się uświadamiania o istniejącym niebezpieczeństwie oraz oznaczania i oczyszczania [terenu], usuwania lub niszczenia wybuchowych pozostałości wojennych na obszarach, na których się one znajdują.
3. Przy ewidencjonowaniu, archiwizacji oraz przekazywaniu takich informacji Wysokie Umawiające się Strony winny mieć na względzie postanowienia Części 1 Aneksu Technicznego niniejszego Protokołu.

#### **Artykuł 5**

##### Inne środki ostrożności podejmowane na rzecz ludności cywilnej, pojedynczych osób oraz obiektów cywilnych w celu ochrony przed skutkami i zagrożeniem stwarzanym przez wybuchowe pozostałości wojenne

1. Wysokie Umawiające się Strony i/lub strony konfliktu zbrojnego na terytoriach pozostających pod ich kontrolą, na których występują wybuchowe pozostałości wojenne podejmą wszelkie wykonalne środki ostrożności, w celu ochrony ludności cywilnej, pojedynczych osób oraz obiektów cywilnych przed zagrożeniami i skutkami powodowanymi przez wybuchowe pozostałości wojenne. Wykonalne środki ostrożności to środki realizowalne lub możliwe do zrealizowania w praktyce, przy uwzględnieniu wszystkich uwarunkowań występujących w tym okresie, w tym względów humanitarnych i uwarunkowań militarnych. Środki te mogą obejmować ostrzeganie uświadamianie ludności cywilnej o istniejących zagrożeniach, znakowanie, grodzenie i monitorowanie obszarów, na których występują wybuchowe pozostałości wojenne, Zgodnie z zapisami Części 2 Aneksu Technicznego niniejszego Protokołu.

#### **Artykuł 6**

##### Postanowienia na rzecz ochrony misji humanitarnych i organizacji przed skutkami powodowanymi przez wybuchowe pozostałości wojenne

1. Każda Wysoka Umawiająca się Strona i/lub strona konfliktu zbrojnego będzie:
  - (a) Chronić w zakresie, w jakim będzie to wykonalne, przed skutkami powodowanymi przez wybuchowe pozostałości wojenne, misje humanitarne i organizacje, które działają lub działać będą za zgodą Wysokiej Umawiającej się Strony i/lub strony konfliktu zbrojnego na obszarach pozostających pod jej kontrolą.
  - (b) Na wniosek takiej misji humanitarnej lub organizacji, dostarczać w zakresie, w jakim będzie to wykonalne, informacji o lokalizacji wszystkich wybuchowych pozostałościach wojennych znajdujących się na obszarach, gdzie wnioskująca organizacja lub misja humanitarna będzie działać lub działa, których istnienia dana strona jest świadoma.
2. Postanowienia niniejszego artykułu nie ograniczają istniejących w tym względzie uregulowań Międzynarodowego Prawa Humanitarnego lub innych stosownych umów międzynarodowych lub decyzji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych zapewniających wyższy poziom ochrony.

## **Artykuł 7**

### Pomoc w odniesieniu do istniejących wybuchowych pozostałości wojennych

1. Każda Wysoka Umawiająca się Strona ma prawo do ubiegania się i otrzymania pomocy, gdy jest to właściwie uzasadnione, od innej Wysokiej Umawiającej się Strony, państwa niebędącego stroną oraz właściwych organizacji i instytucji międzynarodowych, aby uporać się z problemami stwarzanymi przez istniejące wybuchowe pozostałości wojenne.
2. Każda Wysoka Umawiająca się Strona stojąca na stanowisku by to uczynić, udzieli pomocy w rozwiązywaniu problemów stwarzanych przez istniejące wybuchowe pozostałości wojenne, na ile to będzie konieczne i wykonalne. W działaniach tych Wysokie Umawiające się Strony będą również brać pod uwagę humanitarne aspekty niniejszego Protokołu, jak również standardy międzynarodowe, w tym Standardy Międzynarodowej Akcji Minowej.

## **Artykuł 8**

### Współpraca i pomoc

1. Każda Wysoka Umawiająca się Strona stojąca na stanowisku by to uczynić, udzieli pomocy w zakresie oznakowania i oczyszczania [terenu], usuwania lub niszczenia wybuchowych pozostałości wojennych oraz uświadamiania ludności cywilnej o istniejących zagrożeniach i związanych z tym działaniach, podejmowanych między innymi za pośrednictwem systemu Narodów Zjednoczonych, odpowiednich międzynarodowych, regionalnych, narodowych organizacji lub instytucji, Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża, narodowych Komitetów Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca i ich Międzynarodowej Federacji, organizacji pozarządowych lub na bazie porozumień dwustronnych.
2. Każda Wysoka Umawiająca się Strona stojąca na stanowisku by to uczynić, udzieli ofiarom wybuchowych pozostałości wojennych pomocy w zakresie opieki i rehabilitacji zdrowotnej oraz reintegracji społecznej i ekonomicznej. Pomoc ta może być udzielana, między innymi za pośrednictwem systemu Narodów Zjednoczonych, odpowiednich międzynarodowych, regionalnych, narodowych organizacji lub instytucji, Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża, narodowych Komitetów Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca i ich Międzynarodowej Federacji, organizacji pozarządowych lub na bazie porozumień dwustronnych.

3. Każda Wysoka Umawiająca się Strona stojąca na stanowisku by to uczynić, wniesie wkład do funduszy powierniczych funkcjonujących w ramach systemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również innych odpowiednich funduszy powierniczych, w celu ułatwienia udzielenia pomocy zgodnie z postanowieniami niniejszego Protokołu.

4. Każda Wysoka Umawiająca się Strona ma prawo w pełnym wymiarze czerpać korzyści płynące z niezbędnej dla wdrożenia niniejszego Protokołu, wymiany sprzętu, materiałów, informacji naukowej i technicznej niezwiązanych z technologiami zbrojeniowymi. Wysokie Umawiające się Strony podejmą kroki w celu ułatwienia takiej wymiany zgodnie z narodowym porządkiem prawnym i nie nałożą nadmiernych ograniczeń w sferze zaopatrywania w sprzęt służący do usuwania [wybuchowych pozostałości wojennych] oraz informacje techniczne związane z tym sprzętem, a wykorzystywane w celach humanitarnych.

5. Każda Wysoka Umawiająca się Strona podejmie kroki w celu przekazania informacji do odpowiednich baz danych dotyczących akcji rozminowania utworzonych w ramach systemu Narodów Zjednoczonych, a w szczególności informacje dotyczące różnych sposobów i technik oczyszczania terenu z wybuchowych pozostałości wojennych, oraz wykazy ekspertów, wyspecjalizowanych agencji lub krajowych punktów kontaktowych właściwych dla tej problematyki oraz na zasadach dobrowolności, informacje techniczne nt. określonych typów amunicji wybuchowej.

6. Każda Wysoka Umawiająca się Strona może występować do Organizacji Narodów Zjednoczonych, innych odpowiednich ciał lub innych państw z wnioskami o udzielenie pomocy, uzupełnionymi odpowiednimi informacjami. Wnioski takie mogą być kierowane do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych, który przekaze je wszystkim Wysokim Umawiającym się Stronom i właściwym organizacjom międzynarodowym oraz organizacjom pozarządowym.

7. W przypadku wniosków kierowanych do Organizacji Narodów Zjednoczonych, Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych może w ramach zasobów znajdujących się w jego dyspozycji czynić odpowiednie kroki, w celu oceny sytuacji i we współpracy z wnioskującą Wysoką Umawiającą się Stroną i innymi Wysokimi Umawiającymi się Stronami na których spoczywa odpowiedzialność określona w Artykule 3 powyżej, zarekomenduje stosowne [formy] udzielenia pomocy. Sekretarz Generalny może również przedstawić Wysokim Umawiającym się Stronom sprawozdanie z takiej oceny sytuacji, jak również dotyczące rodzaju i zakresu wymaganej pomocy, włączając w to ewentualne wykorzystanie środków pomocowych z funduszy powierniczych ustanowionych w ramach systemu Narodów Zjednoczonych.

## **Artykuł 9**

### **Środki zapobiegawcze**

1. Mając na uwadze różne sytuacje i możliwości, każda Wysoka Umawiająca się Strona jest zachęcana do stosowania środków zapobiegawczych, w celu minimalizowania wystąpienia wybuchowych pozostałości wojennych, włącznie, ale nie ograniczając się do tych, które wymieniono w części 3 Aneksu Technicznego.

2. Każda Wysoka Umawiająca się Strona, na zasadach dobrowolności, może wymieniać informacje odnoszące się do działań podejmowanych na rzecz promowania i stworzenia

najlepszych wzorców postępowania w stosunku do postanowień paragrafu 1 mniejszego Artykułu.

## **Artykuł 10**

### Konsultacje Wysokich Umawiających się Stron

1. Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się do wzajemnego konsultowaniu się i współpracy we wszystkich sprawach związanych z funkcjonowaniem niniejszego Protokołu. Dla osiągnięcia tego celu odbędzie się Konferencja Wysokich Umawiających się Stron, O ile taka będzie decyzja większości, lecz nie mniej niż osiemnastu Wysokich Umawiających się Stron.

2. Zakres prac konferencji Wysokich Umawiających się Stron obejmuje:

- (a) przegląd ogólnego statusu i funkcjonowania niniejszego Protokołu;
- (b) rozpatrywanie spraw odnoszących się do wdrożenia niniejszego Protokołu w poszczególnych państwach, w tym kwestii dotyczących składania raportów narodowych i ich corocznego uaktualniania;
- (c) przygotowanie do konferencji przeglądowych.

3. Koszty konferencji Wysokich Umawiających się Stron będą ponoszone przez Wysokie Umawiające się Strony oraz Państwa niebędące stronami [niniejszego porozumienia], a uczestniczące w pracach Konferencji, zgodnie ze skalą udziału w kosztach Narodów Zjednoczonych, odpowiednio skorygowaną.

## **Artykuł 11**

### Przestrzeganie

1. Każda Wysoka Umawiająca się Strona będzie wymagać, aby jej Siły Zbrojne i stosowne agencje lub ministerstwa opracowały i upowszechniły odpowiednie instrukcje i procedury operacyjne, oraz aby właściwy personel został przeszkolony, zgodnie ze stosownymi postanowieniami niniejszego Protokołu.

2. Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się wzajemnie konsultować się i współpracować, na zasadach dwustronnych, za pośrednictwem Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych lub wykorzystując inne właściwe procedury międzynarodowe, na rzecz rozwiązania wszelkich problemów, które mogą powstać w związku z interpretacją i stosowaniem postanowień niniejszego Protokołu.

## **Aneks Techniczny**

Niniejszy Aneks Techniczny obejmuje rekomendowany zestaw najlepszych wzorców postępowania, aby osiągnąć cele określone w Artykułach 4, 5 i 9 niniejszego Protokołu. Niniejszy Aneks Techniczny będzie wdrażany przez Wysokie Umawiające się Strony na zasadach dobrowolności.

**1. Ewidencja, archiwizacja oraz udostępnianie informacji o Niewybuchach oraz Porzuconej Amunicji Wybuchowej (PAW)**

(a) Ewidencjonowanie informacji: Państwa winno podjąć działania w celu ewidencjonowania, tak rzetelnie jak to możliwe, informacji dotyczących amunicji wybuchowej, której [część] może stać się niewybuchami w szczególności:

- (i) Lokalizacji obszarów, na których planuje się użyć amunicji wybuchową;
- (ii) Przybliżonej ilości amunicji wybuchowej użytej na obszarach wymienionych w pkt. (i);
- (iii) Rodzaju i typu amunicji wybuchowej użytej na obszarach wymienionych w pkt. (i);
- (iv) Określonej ogólnie lokalizacji znanych i prawdopodobnych miejsc występowania niewybuchów.

Gdy w trakcie prowadzonych operacji Państwo było zmuszone porzucić amunicję wybuchową, winno ono dążyć do tego, aby pozostawić PAW w warunkach bezpiecznych i pod ochroną, oraz aby ewidencjonować informacje o takiej amunicji, w następujący sposób:

- (v) Miejsca pozostawienia PAW;
- (vi) Przybliżoną ilość PAW pozostawionej w każdym z tych miejsc;
- (vii) Typy PAW pozostawionej w każdym z takich miejsc.

(b) Archiwizacja informacji: Zaewidencjonowane przez Państwo zgodnie z paragrafem (a) i informacje, winny być przechowywane w sposób, pozwalający na ich późniejsze odtworzenie i udostępnienie zgodnie z paragrafem (c)

(c) Udostępnianie informacji: Zaewidencjonowane i archiwizowane przez Państwo zgodnie z paragrafami (a) i (b) informacje z uwzględnieniem interesów bezpieczeństwa i innych zobowiązań Państwa je udostępniającego, winny być przekazywane stosownie do poniższych postanowień:

(i) Zawartość informacyjna:

W odniesieniu do niewybuchów udostępniane informacje winny obejmować szczegółowe dane nt.:

- (1) określonej ogólnie lokalizacji, znanych i prawdopodobnych miejsc występowania niewybuchów;
- (2) typów i przybliżonej ilości amunicji wybuchowej użytej na stanowiących cele obszarach.
- (3) sposobu identyfikowania amunicji wybuchowej w tym na podstawie jej koloru, rozmiaru i kształtu oraz innych właściwych oznaczeń;
- (4) metody bezpiecznego pozbywania się amunicji wybuchowej.

W odniesieniu do PAW udostępniane informacje winny obejmować szczegółowe dane nt.:

- (5) lokalizacji miejsc pozostawienia PAW;
- (6) przybliżonej ilości PAW w każdym z takich miejsc;
- (7) typów PAW w każdym z takich miejsc;
- (8) sposobu identyfikowania PAW w tym na podstawie jej koloru, wielkości i kształtu;
- (9) typów i metod opakowywania PAW;
- (10) stan gotowości [do użycia];
- (11) lokalizacji i rodzaju jakichkolwiek min-pułapek, o których wiadomo, iż występują na obszarach, na których pozostawiono PAW.

(ii) Odbiorca: Udostępniane informacje winny zostać przekazane stronie lub stronom, pod których kontrolą pozostaje obszar dotknięty problemem [niewybuchów lub PAW] oraz tym osobom lub instytucjom spełniającym oczekiwania państwa udostępniającego informacje, które zaangażowane są lub zaangażują się w proces oczyszczania [z niewybuchów i PAW]

terenu dotkniętego tym problemem oraz w proces uświadamiania ludności cywilnej o zagrożeniach, jakie stwarzają, niewybuchy oraz PAW.

(iii) Procedury: Tam gdzie to możliwe, udostępniając informacje. Państwo winno wykorzystywać procedury ustanowione w tym celu na arenie międzynarodowej lub lokalnie, takie jak pośrednictwo (UN-MAS\*, IMSMA\*\*)- oraz innych specjalistycznych agencji o ile Państwo udostępniające [informacje] uzna to za właściwe.

(iv) Normy czasowe: Informacje winny być udostępniane tak szybko jak to możliwe z uwzględnieniem takich czynników jak jakiegokolwiek trwające operacje wojskowe i humanitarne na obszarach dotkniętych problemem [niewybuchów lub PAW], dostępność i wiarygodność informacji oraz stosowne kwestie bezpieczeństwa.

## **2. Ostrzeżenie, uświadamianie zagrożeń. znakowanie, odgradzanie oraz monitoring**

Podstawowe terminy:

(a) Ostrzeżenie oznacza, przekazywanie zawczasu ludności cywilnej zaleceń zachowania ostrożności, w celu zminimalizowania zagrożenia stwarzanego przez wybuchowe pozostałości wojenne na terenach ich występowania.

(b) Uświadamianie ludności cywilnej o istniejących zagrożeniach winno obejmować programy ułatwiające wymianę informacji pomiędzy społecznością narażoną na zagrożenia stwarzane przez wybuchowe pozostałości wojenne, a władzami rządowymi i organizacjami humanitarnymi, tak że społeczności te będą poinformowane o zagrożeniach stwarzanych przez wybuchowe pozostałości wojenne. Programy uświadamiające o zagrożeniach są zwykle działalnością długoterminową.

Elementy najlepszych wzorców postępowania dotyczące Ostrzeżenia i uświadamiania zagrożeń

(c) Wszystkie programy ostrzegające i uświadamiające istnienie zagrożenia winny, gdzie to jest możliwe uwzględniać istniejące narodowe i międzynarodowe standardy, włączając w to Standardy Międzynarodowej Akcji Minowej.

(d) Ostrzeżenie i uświadamianie zagrożeń należy zapewnić narażonej na zagrożenia ludności cywilnej zamieszkującej siedliska na terenach lub wokół terenów, na których występują wybuchowe pozostałości wojenne oraz ludności przemieszczającej się przez takie tereny.

(e) Ostrzeżenie winno nastąpić tak szybko jak to możliwe, zależnie od kontekstu oraz dostępności informacji. Program uświadamiania o zagrożeniach winien zastąpić program ostrzegający tak szybko, jak to możliwe. Ostrzeżenie i uświadamianie o zagrożeniach należy zapewnić narażonym na zagrożenie społecznościom najwcześniej, jak to możliwe.

(f) Strony konfliktu powinny zaangażować strony trzecie takie jak, organizacje międzynarodowe czy organizacje pozarządowe, jeśli one same nie mają zasobów i kwalifikacji zapewniających skuteczne uświadamianie o zagrożeniach.

(g) Strony konfliktu powinny zapewnić, jeśli to możliwe, dodatkowe środki na realizację programów ostrzeżenia i uświadamiania o zagrożeniach. Środki te mogą obejmować: udzielenie wsparcia logistycznego [opracowywanie i] wytwarzanie materiałów

informacyjnych na potrzeby uświadamiania o zagrożeniach wsparcie finansowe oraz ogólne informacje kartograficzne.

Oznakowanie, grodzenie i monitorowanie terenów, na których występują wybuchowe pozostałości wojenne.

(h) Kiedy to możliwe, w dowolnym momencie trwania konfliktu i po tym czasie, tam gdzie istnieją wybuchowe pozostałości wojenne, strony konfliktu powinny najwcześniej jak to możliwe oraz w maksymalnym możliwym stopniu. zapewnić oznakowanie, odgrodzenie i monitorowanie obszarów, na których znajdują się wybuchowe pozostałości wojenne, w celu skutecznego uniemożliwienia dostępu do nich ludności cywilnej, zgodnie z następującymi zasadami.

(i) Do oznakowania terenów niebezpiecznych [co, do których zachodzi podejrzenie występowania na nich wybuchowych pozostałości wojennych], winno się stosować znaki ostrzegawcze bazujące, na metodach oznaczania, rozpoznawalnych przez społeczność narażoną na zagrożenia stwarzane przez wybuchowe pozostałości wojenne. W największym możliwym zakresie znaki i inne znaczniki granicy niebezpiecznego obszaru powinny być widoczne, czytelne, trwale i odporne na oddziaływanie środowiska i powinny jasno określać, po której stronie oznaczonej granicy występują wybuchowe pozostałości wojenne, a która uznana jest za bezpieczną.

(j) Winna zostać ustanowiona odpowiednia struktura [organizacyjna] odpowiedzialna za monitorowanie oraz utrzymanie w dobrym stanie stałych i tymczasowych systemów oznakowania, będąca integralną częścią krajowych i lokalnych programów uświadamiania o zagrożeniach [stwarzanych przez wybuchowe pozostałości wojenne].

### **3. Środki zapobiegawcze**

Państwa produkujące bądź pozyskujące amunicję wybuchową winny, na ile to możliwe i stosowne podjąć wysiłki zapewniające wdrożenie i przestrzeganie, podczas całego cyklu użytkowania amunicji wybuchowej, niżej wymienionych środków.

(a) Zarządzanie produkcją amunicji

(i) Procesy produkcyjne winny być tak zaprojektowane, aby osiągnąć najwyższą niezawodność amunicji.

(ii) Procesy produkcyjne powinny podlegać certyfikowanym środkom kontroli jakości.

(iii) W procesie produkcyjnym amunicji wybuchowej powinny być stosowane certyfikowane normy zapewniania jakości, uznawane na arenie międzynarodowej.

(iv) Próby odbiorcze winny być przeprowadzane poprzez rzeczywiste użycie amunicji w zróżnicowanych warunkach lub poprzez inne zatwierdzone procedury.

(v) Od amunicji wybuchowej będącej przedmiotem transakcji lub transferów winno wymagać się spełnienia wysokich Standardów niezawodności.

(b) Zarządzanie amunicją

W celu zapewnienia jak najlepszej długoterminowej niezawodności amunicji wybuchowej, zachęca się państwa do stosowania najlepszych sprawdzonych w praktyce norm i procedur wykonawczych odnoszących się do zasad magazynowania, transportu. magazynowania w

warunkach polowych i obchodzenia się z amunicją wybuchową zgodnie z następującymi wskazaniami:

- (i) Amunicja wybuchowa, tam gdzie jest to konieczne winna być magazynowana w chronionych obiektach lub odpowiednich kontenerach, które zabezpieczają amunicję wybuchową i jej komponenty poprzez zapewnienie kontrolowanych parametrów środowiska zewnętrznego o ile to konieczne.
- (ii) Państwo winno transportować zapasy wybuchowe do i z obiektów produkcyjnych, magazynowych i miejsc w terenie w taki sposób, aby minimalizować ryzyko uszkodzenia amunicji wybuchowej.
- (iii) Państwo winno zapewnić, gdzie to konieczne, właściwe kontenery i kontrolowane parametry środowiska podczas przechowywania i transportowania amunicji wybuchowej.
- (iv) Zagrożenie wybuchami w składach powinno być ograniczone do minimum poprzez, zastosowanie właściwych rozwiązań w zakresie magazynowania.
- (v) Państwa powinny stosować w odniesieniu do amunicji wybuchowej właściwe procedury ewidencjonowania, śledzenia przemieszczeń oraz sprawdzania [warunków przechowywania] amunicji wybuchowej, które powinny obejmować informacje o dacie wytworzenia każdej liczby grupy lub partii amunicji wybuchowej oraz o tym gdzie amunicja wybuchowa znajdowała [i znajduje] się, w jakich warunkach była [i jest] przechowywana oraz na oddziaływanie, jakich czynników środowiska zewnętrznego była [i jest] eksponowana.
- (vi) Okresowo, składowane zapasy amunicji wybuchowej powinny podlegać gdzie jest to zasadne, testowaniu poprzez rzeczywiste użycie, w celu upewnienia się, że amunicja wybuchowa funkcjonuje właściwie.
- (vii) Podskłady amunicji wybuchowej winny zostać poddane, gdzie jest to zasadne, badaniom laboratoryjnym, w celu upewnienia się, że amunicja funkcjonuje właściwie.
- (viii) Tam gdzie to konieczne, winny być podjęte stosowne działania, w tym obejmujące dostosowanie do spodziewanego okresu przechowywania amunicji wybuchowej, w oparciu o informacje uzyskane w wyniku stosowania właściwych procedur ewidencjonowania, śledzenia przemieszczeń oraz sprawdzania [warunków przechowywania] amunicji wybuchowej.

#### (c) Szkolenie

Właściwe szkolenie całego personelu zajmującego się obsługą i transportem oraz wykorzystującego amunicję wybuchową jest ważnym czynnikiem w dążeniu do zapewnienia jej niezawodnego działania, zgodnie z przeznaczeniem. Dlatego też Państwa powinny wprowadzić i utrzymywać właściwe programy szkoleniowe zapewniające, że personel zostanie odpowiednio przeszkolony w odniesieniu do amunicji, co, do której wymagane będzie, aby [personel ten] miał z nią do czynienia.

#### (d) Przekazywanie

Państwo planujące dokonać transferu amunicji wybuchowej do innego Państwa, które uprzednia nie posiadało tego typu amunicji, powinno dążyć do upewnienia się, że Państwo odbiorca posiada zdolność do zapewnienia właściwych warunków jej przechowywania i utrzymania w dobrym stanie oraz do właściwego wykorzystania tej amunicji wybuchowej.

#### (e) Przyszła produkcja

Państwo powinno testować metody i środki zwiększania niezawodności amunicji wybuchowej, którą zamierza produkować lub nabyć, z myślą o tym, aby osiągnąć możliwie najwyższą jej niezawodność.